

Slavica DODIG, *U potrazi za osmišljenom starošću. Prilog antropologiji starosti*, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 2021, 154 str.

Boris Beck

boris.beck@fpzg.hr

Slavica Dodig specijalistica je medicinske biokemije i laboratorijske medicine te autorica više znanstvenih radova iz područja svoje profesije, a napisala je niz knjiga koje obrađuju biblijsku tematiku, od kojih je »U potrazi za osmišljenom starošću. Prilog antropologiji starosti«, objavljena 2021. u izdanju Kršćanske sadašnjosti za sada posljednja u nizu. Njoj su prethodile »Biblijska medicina« 2016. (postoji i kao zvučna knjiga i kao englesko izdanje), »Biblijska imena« 2019., »Biblijski krajolici« 2020., te »Djeca i mladi u Bibliji« 2020. (dostupna i *online*).

»U potrazi za osmišljenom starošću« ima 154 stranice te nakon autoričina predgovora sadrži tri grupe kraćih tekstova. U uvodnoj grupi, nazvanoj *Starenje i starost*, odgovara se na pitanja tko je čovjek i kolik mu je životni vijek te kako na nj utječe spol, a zatim se objašnjava razlika između kronološkoga i biološkoga starenja, uloga biomedicinske znanosti i starenja te odnos starenja i bolesti. U središnjem, najopsežnijem dijelu knjige, nazvanom *Povijesni pogled na starost*, razlaže se ponajprije položaj starijih u zemljama drevnoga Bliskog istoka i antike, od Mezopotamije i Egipta do Grčke i Rima, a potom se daje pregled toga u Europi od Srednjega vijeka do XX. stoljeća, od Srednjeg vijeka i Renesanse do doba znanosti, razlažući istodobno filozofski, antropološki i teološki pogled na starenje i starost, kao i prikaz starosti u književnim djelima. Sve dotad izloženo moglo bi se smatrati uvodom u temu koja je i inače autorici zanimljiva, to je biblijska slika starosti; ona je dana u dvanaest tekstova koji obrađuju probleme dugovječnosti starozavjetnih praotaca i pramajki, uloge starješina, mudraca i proroka te razumijevanje starosti u Novom zavjetu. U tom se dijelu još govori o obilježjima starenja te znanju, razboritosti i mudrosti starijih, kao i o umirovljenju, shvaćanju starosti kao nagrade za pravedan život i odnosa prema starijima. Zaključno se uvodi u temu bolesti i smrti te se povlači paralela između Tore, Biblije i Kur'ana.

Treći dio knjige, nazvan jednostavno *Epilog*, donosi autoričina osobnija razmišljanja pod naslovima *U zrcalu starosti*, *Dati smisao godinama*, *Starenje i*

duhovnost i Pred vratima smrti. Na kraju je još dodan kratak *Pojmovnik* koji objašnjava neke termine korištene u knjizi, popis literature korištene pri radu te pogovor Seada Muhamedagića. Riječ je dakle o knjizi na razmeđu znanosti i publicistike – iako, osim literature i nekoliko tablica, ne sadrži znanstveni aparat, izlaganje je logično i argumentirano te se u velikim dijelovima zapravo radi o preglednom znanstvenom radu; s druge strane, osobito u zadnjim tekstovima, autorica iskazuje svoja filozofska razmišljanja, a meditativni ton ukazuje na želju da se čitatelju i osobno pomogne u suočavanju s egzistencijalnim pitanjima.

Važnost knjige ocijenio je u svojem pogovoru Sead Muhamedagić ovim riječima:

»U našoj se javnosti, kako u kuloarima tako nažalost i u masovnim priopćajnim medijima, o starosti nerijetko govori i piše stereotipno, često u negativnu kontekstu obeshrabrujućeg povezivanja s teškim bolestima i kojekakvim sumornim predrasudama i okoštalim, unaprijed stvorenim i nekritički preuzimanim mišljenjima o fizičkoj nemoći, neurednosti, čangrizavosti, demenciji i sličnim, katkada i stigmatizirajućim obilježjima kopnjenja i propadanja ostarjele čeljadi. O mudrosti i gipkosti, ljupkosti i požrtvornosti vitalnih baka i krepih djedova odveć se rijetko i šturo govori« (140-141).

Slavica Dodig kaže da je starost važna:

»Svatko tko je doživio starost imao je cijeli niz godina prilike ostvariti mnogo toga što je planirao u životu, dobivene profesionalne prilike iskoristiti, ali i bližnje obogatiti svojom prisutnošću, susretljivošću, dobrotom i ljubavlju, svejednako uživajući u blagotvornoj i djelotvornoj blizini drugih. Dovoljan razlog za zadovoljstvo!« (122).

Za osmišljenu starost, drži Slavica Dodig, važna je duhovnost. Zdrava duhovnost značajan je dio uspješnog starenja, jer duhovnost čovjeka osvježava, katkada ga liječi, daje mu novu snagu za novu kreativnost, za nove plodove; vrijedni plodovi što ih kroz duhovnost starija osoba može ostvarivati su mir, strpljivost, suzdržljivost, blagost, životna radost. Osoba koja ne prihvati starost, primjećuje autorica, bit će nesretna:

»Kako bi zadovoljno provodio starosne dane, čovjek mora to završno, kraće ili duže razdoblje prihvatiti sa svim dobrim i lošim datostima, kao što je prihvaćao i razdoblja koja je do starosti proživio; iskoristiti neprocjenjive vrline: znanje, razum, mudrost, jakost, zrelost, opuštenost, mir, strpljivost, blagost, prihvaćanje gubitaka, zahvalnost, radost, slobodu, kreativnost« (125-126).

Uspješno, zdravo i sretno starenje, smatra Slavica Dodig, podrazumijeva stanovitu samostalnost i neovisnost, umješnost i osobni rast, odsutnost različitih vrsta nesposobnosti, pri čemu se čovjek koji biološki stari prilagođava novonastalim okolnostima i osjeća zadovoljstvo vlastitim životom, što mu omogućuje skladan odnos s okolinom. Budući da su »samoća i usamljenost pogubne za svakog čovjeka«, kaže ona, »potrebno je izgrađivati međuljudske

odnose utemeljene na razumijevanju, ljubavi i dobroti, na davanju i primanju, jer čovjek nije stvoren da bude sam« (123).

Zaključno, može se reći da je knjiga Slavice Dodig vrijedan i izvoran doprinos razumijevanju starosti, koja sa sve većim produženjem životnoga vijeka postaje sve aktualnija tema. Ona je ovdje prikazana u svojim povijesnim, antropološkim, filozofskim, teološkim i biološkim aspektima, jer je autorica uspješno spojila svoje medicinsko znanje i interes za Bibliju. Svakom će čitatelju otvoriti niz zanimljivih područja i dati sjeme za nova razmišljanja, a zacijelo i pomoći na osobnoj razini u suočavanju s bolešću i smrću.